

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ เกี่ยวกับบทบาทของศึกษาริการอำเภอ ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
2. บทบาทของศึกษาริการอำเภอ
3. พระสังฆาธิการ
4. การส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

ความหมายของบทบาท คำว่า "บทบาท" ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน อาทิเช่น

นพพงษ์ บุญจิตราคตย์ (2534: 49) อธิบายทฤษฎีพฤติกรรมทางสังคมขององค์การของ Getzels and Guba สรุปว่า บทบาทตามหน้าที่ (Role) สถาบันหรือองค์การจะกำหนด บทบาทหน้าที่ และตำแหน่งต่างๆให้บุคคลปฏิบัติ มีกฎและหลักการอย่างเป็นทางการ มีธรรมเนียมการปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อบทบาท

สุทัตตรา สุภาพ (2534: 26) ให้ความหมายว่า บทบาทหมายถึง การปฏิบัติตามสิทธิ และหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง)

งามพิศ ตัดยัสวงน (2534: 73) ให้ความหมายว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวัง สำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆจะต้องปฏิบัติอย่างไร (Role Expectation) เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคม เพื่อให้ผู้สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคม รวมทั้ง สามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้

อุทซ์ หิริญโต (2526: 197) กล่าวว่า บทบาทคือ หน้าที่ (Function) หรือพฤติกรรม อันพึงคาดหมาย (Expected Behavior) ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่มหรือสังคมหนึ่งๆ หน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าวโดยปกติเป็นสิ่งที่กลุ่มหรือสังคม หรือวัฒนธรรมของกลุ่มสังคมนั้นกำหนด บทบาทจึงเป็นแบบแห่งความประพฤติของบุคคลในสถานะหนึ่ง ที่พึงมีต่อบุคคลอื่นในสถานะอีก อย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ.2530 (2531 : 292) ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง การทำทำในบทบาทแสดง การร่วตามบท การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้

Ralph Linton (อ้างถึงใน สมพงศ์ เกษมสิน, 2526: 56-57) ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่อง สถานภาพ (Status) และบทบาท (Role) สรุปได้ว่า สังคมนั้นตั้งอยู่บนรากฐานของการมี ปฏิสัมพันธ์ต่อกันในสังคมนั้น และได้ย้ำว่าหากสมาชิกไม่มีการกระทำโต้ตอบกันแล้ว แนวคิด ในเรื่องสถานภาพและบทบาทก็จะไม่เกิดขึ้น สถานภาพนั้นเป็นเพียงนามธรรมที่อยู่ในรูปแบบใด รูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นจุดเชื่อมโยงไปสู่ความจริงที่ว่า ตำแหน่งเป็นเครื่องกำหนดบทบาท และ บุคคลคนเดียวกันก็อาจแสดงบทบาทได้หลายบทบาท ทั้งนี้ย่อมสุดแต่ว่าตำแหน่งที่ดำรงมีอยู่เพียง ใด แท้จริงฐานะตำแหน่งมีไร่สิ่งที่มีตัวตน แต่เป็นผลรวมแห่งสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่จะไป ดำรงตำแหน่งนั้น โดยเหตุนี้สถานภาพแห่งตำแหน่งจึงเป็นสิ่งที่มียู่ก่อนที่บุคคลจะเข้าไปสวม ตำแหน่งในแต่ละสังคม จะมีมากน้อยเพียงใดก็สุดแต่แบบของวัฒนธรรมและค่านิยมของสังคมนั้นๆ อย่างไรก็ตามก็คิสำหรับสถานภาพทางตำแหน่งกับบทบาทนี้ อุปมาเหมือนหนึ่งเหรียญที่ด้าน หนึ่งเป็นตำแหน่ง อันเป็นผลรวมแห่งสิทธิหน้าที่และฐานะ ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นบทบาท คือ การประพฤติปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้

Biddle (1979: 5) กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทว่า บทบาทสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับตำแหน่ง หรือสถานภาพทางสังคม การปฏิบัติตามบทบาทและตำแหน่งของคนในสังคม ถูกกำหนดโดย กฎเกณฑ์ของสังคม

Good (1973: 502) ให้ความหมายของบทบาทเป็น 2 นัย คือ

1. บทบาท หมายถึงลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลที่ถูกกำหนดโดยกลุ่ม
2. บทบาทหมายถึง รูปแบบทางพฤติกรรมของหน้าที่ที่คาดหวัง หรือที่แสดงออกโดย เอกบุคคลในบริบททางสังคมที่ถูกกำหนดให้

Young (1975: 140 อ้างถึงในประภาส คิตปรีคมี, 2529: 13) ให้ความหมายว่า บทบาทคือหน้าที่ของฐานะตำแหน่ง เมื่อบุคคลได้ดำรงตำแหน่ง สิ่งที่ดีความกับตำแหน่งคือ การที่เขาจะต้องพบปะสัมพันธ์ (Interaction) กับตำแหน่งอื่นๆที่สูงกว่าและต่ำกว่าภายในกลุ่ม สิ่งที่ดีความกับตำแหน่งซึ่งเป็นเครื่องกำหนดสำหรับการดำรงฐานะตามตำแหน่งนั้นเรียกว่า บทบาท

Gibson, Ivanzevich and Donnelly (1988 : 292) ให้ความหมายว่า บทบาท คือแบบแผนของพฤติกรรมที่บุคคลคาดหวังอย่างมีเหตุผล ตามตำแหน่งที่กำหนดขึ้นภายในหน่วยงาน

จากคำจำกัดความข้างต้นจะเห็นได้ว่าบทบาทที่นักวิชาการกล่าวถึง ครอบคลุมทั้ง บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะใช้คำว่า บทบาทที่ควรจะเป็น และบทบาทที่เป็นจริง ตามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ

บทบาทที่ควรจะเป็นและบทบาทที่เป็นจริง ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายทัศนะ ดังนี้

ทิศา สุวรรณชฎ (2510 : 9-10) สรุปลักษณะของบทบาทไว้ 2 ประการคือ

1. บทบาทอุดมคติ (Ideal Role) คือบทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรจะเป็นปฏิบัติ บทบาทอุดมคติกำหนดโดยการอบรม คำแนะนำ สั่งสอน หน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย

2. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Actual Role) คือบทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมจะต้องปฏิบัติ บทบาทที่ปฏิบัติจริงนี้กำหนดโดยผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคม นำเอาบทบาทอุดมคติไปแปลเพื่อปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่นั้น บทบาทที่ปฏิบัติจริงจะใกล้เคียงหรือแตกต่างจากบทบาทอุดมคตินาน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามารถในการแปลความหมายบทบาทอุดมคติและสภาพแวดล้อม จะเน้นทั้งข้อจำกัดและสิ่งเกื้อกูลที่สำคัญ

จักรพรรดิ วัฒนา (2530: 19) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของบทบาทไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Actual Role) เป็นการแสดงบทบาทตามตำแหน่งที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆครองอยู่ โดยยึดหน้าที่หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้กับตำแหน่ง

2. บทบาทที่คาดหวัง (Expectation Role) เป็นความคาดหวังของบุคคลผู้เกี่ยวข้องซึ่งคาดหวังหรือมุ่งหวังให้ผู้ดำรงตำแหน่งแสดงบทบาทตามตำแหน่งนั้นๆ

Hunt (1971: 280 - 281 อ้างถึงใน อุดม โอบุทธิพรพร, 2539: 21) แบ่งประเภทของบทบาทไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. บทบาทที่กำหนดโดยสังคม (Role Prescriptions) เป็นบทบาทที่สังคมกำหนดไว้ว่าบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งนั้นจะต้องทำอะไร เช่น สังคมกำหนดว่า ครูจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้สอน แพทย์ต้องทำหน้าที่เป็นผู้รักษาคนไข้
2. บทบาทที่กำหนดให้คนเป็นตัวอย่างของสังคม (Role Stereotypes) เช่น การแต่งกาย การพูด ความประพฤติของคนในสังคม ข้อมบ่งบอกถึงวัฒนธรรมและสังคมของคนนั้น
3. บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role Expectation) เป็นบทบาทที่ผู้อื่นคาดหวังว่า ผู้ที่ดำรงตำแหน่งนั้นควรปฏิบัติอย่างไร เช่น เป็นครูต้องมีความรู้ มีความประพฤติดี มีคุณธรรมของการเป็นครูที่ดี
4. บทบาทที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ และหน้าที่ที่ทุกคนกำหนดไว้ (Role Enactments) เช่น ครูควรต้องปฏิบัติตามระเบียบข้าราชการ
5. บทบาทที่ต้องปฏิบัติตามความคาดหวังของผู้ร่วมงานด้วยกัน (Counter Role Expectation) คือ บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งไม่เพียงแต่ต้องปฏิบัติตามที่ตนเองต้องการเท่านั้น แต่ต้องดูความมุ่งหวังของอีกฝ่ายหนึ่งด้วยว่าต้องการจะให้ทำอย่างไร

จากแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ อาจสรุปความหมายของบทบาทที่ควรจะเป็น และบทบาทที่เป็นจริงในเชิงทฤษฎีได้ดังนี้

บทบาทที่ควรจะเป็น หมายถึง บทบาทที่บุคคลอื่นคาดหวังให้บุคคลในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง กระทำหรือประพฤติ ปฏิบัติ ตามอำนาจหน้าที่ของตำแหน่งที่ครองอยู่

บทบาทที่เป็นจริง หมายถึง การประพฤติ การปฏิบัติงานที่ได้กระทำจริงตามอำนาจหน้าที่ของตำแหน่งที่บุคคลนั้นครองอยู่

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้คำจำกัดความเชิงปฏิบัติการของบทบาทที่ควรจะเป็นและบทบาทที่เป็นจริงดังนี้

บทบาทที่ควรจะเป็น หมายถึง บทบาทที่พระสังฆาธิการคาดหวังให้ศิษษาธิการอำเภอ ประพฤติหรือปฏิบัติในด้านการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ตามอำนาจหน้าที่ในตำแหน่งที่ครองอยู่

บทบาทที่เป็นจริง หมายถึง การประพฤติหรือการปฏิบัติงานที่ศิษษาธิการอำเภอ กระทำจริงในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามอำนาจหน้าที่

บทบาทของศึกษาธิการอำเภอ

ศึกษาธิการอำเภอเป็นหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ ที่สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการส่งมาประจำ ทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอปฏิบัติงานในราชการอันเป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบงานดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2532: 27-29)

1. อำนาจตามกฎหมายและระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดได้แก่

1.1 กฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

1.1.1 เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอปฏิบัติราชการต่างๆ และมีอำนาจบังคับบัญชาข้าราชการส่วนภูมิภาค ซึ่งสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในเขตอำเภอนั้น

1.1.2 เป็นผู้ปกครองบังคับบัญชารับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการของกระทรวงศึกษาธิการในเขตอำเภอนั้น

1.1.3 เป็นผู้รักษาราชการแทนหรือทำการแทนนายอำเภอในกรณีที่ไม่มีความประสงค์ว่าตำแหน่งนายอำเภอหรือไม่อาจปฏิบัติราชการได้

1.2 กฎหมายว่าด้วยการประถมศึกษา พ.ศ.2523 ศึกษาธิการอำเภอเป็นกรรมการในคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ มีหน้าที่ปฏิบัติราชการให้เป็นไปตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา พ.ศ. 2523

1.3 กฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2505 ศึกษาธิการอำเภอมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคือตรวจสอบการค้าหรือแสดงโบราณวัตถุ ครอบครองโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุจากผู้เก็บได้

1.4 กฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 กำหนดให้ศึกษาธิการอำเภอมีหน้าที่ ดังนี้

1.4.1 เป็นรองประธานคณะกรรมการลูกเสืออำเภอ

1.4.2 เป็นรองผู้อำนวยการลูกเสืออำเภอ

1.4.3 เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบสำนักงานคณะกรรมการลูกเสือ

1.5 ข้อบังคับสภาการศึกษาว่าด้วยอนุกรรมการ ฉบับที่ 28 พ.ศ.2522 กำหนดให้ศึกษาธิการอำเภอมีหน้าที่ ดังนี้

1.5.1 เป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการดูภาษาเขตอำเภอ มีหน้าที่จัดระเบียบการปกครองดูภาษาในเขตอำเภอ

1.5.2 เป็นรองนายกดูภาษาเขตอำเภอ มีหน้าที่บริหารและดำเนินงานดูภาษาในอำเภอและจัดทำรายงานประจำปี

1.6 พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ศึกษาธิการอำเภอมีอำนาจปฏิบัติ ตามพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการจัดตั้ง โอนกิจการ ขุดโรงเรียน การแต่งตั้งผู้รับใบอนุญาตครูใหญ่ ครู และการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน

1.7 ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการบัญชีสำหรับหน่วยงานย่อย กำหนดให้ ศึกษาธิการอำเภอเป็นหัวหน้าหน่วยงานย่อย มีหน้าที่จัดเก็บและนำส่งเงินรายได้แผ่นดิน เบิกจ่าย เงินงบประมาณ เงินนอกงบประมาณ และจัดทำบัญชีทุกประเภท

2. อำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดในมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, 2537: 87)

2.1 หน้าที่และความรับผิดชอบ

ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าหน่วยงานในฐานะศึกษาธิการอำเภอ ซึ่งมีหน้าที่ความ รับผิดชอบและคุณภาพของงานสูง เทียบระดับกอง รับผิดชอบงานการศึกษาในระบบโรงเรียน และการศึกษานอกโรงเรียน งานการศาสนา งานการวัฒนธรรม งานศิลปกรรม และงานครูสภา ของหน่วยงานระดับอำเภอ โดยควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ หรือปกครองผู้ได้ บังคับบัญชาจำนวนพอสมควรและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

2.2 ลักษณะงานที่ปฏิบัติ

กำหนดจุดมุ่งหมายการทำงาน กำหนดแผนการปฏิบัติงาน การพิจารณา วางอัตรากำลังเจ้าหน้าที่และงบประมาณของสำนักงาน ติดต่อประสานงาน วางแผนมอบหมายงาน วินิจฉัยสั่งการ ควบคุมตรวจสอบให้คำปรึกษาแนะนำ ติดตามประเมินผลและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในการปฏิบัติงานของสำนักงาน

ส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โดยการรวบรวมสถิติข้อมูลทางการศึกษา การ ทดลองและการวิจัยการศึกษา การตรวจและนิเทศการศึกษา การอบรมครู และการพัฒนา หลักสูตร รวมทั้งการประสานงานกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ตลอดจนปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และแบบธรรมเนียมทางราชการ ที่กำหนดว่าเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบ และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

3. อำนาจตามคำสั่งและตามที่กระทรวงมอบหมาย

3.1 คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สป. 625/2539 ลงวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2539 เรื่อง กำหนดอำนาจหน้าที่และแนวปฏิบัติราชการของศึกษาธิการจังหวัด และศึกษาธิการอำเภอ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของศึกษาธิการอำเภอไว้ดังนี้

3.1.1 ให้ศึกษาธิการอำเภอเป็นผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ปฏิบัติหน้าที่ เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ ในการปฏิบัติราชการอันเป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ ภายใน เขตอำเภอ

3.1.2 ภายใบบังคับกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ให้ศึกษาราชการอำเภอมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชา หรือมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งกำหนดเป็นหน้าที่ของศึกษาราชการอำเภอ

3.1.3 ให้ศึกษาราชการอำเภอบริหารหรือประสานงานกับส่วนราชการส่วนท้องถิ่น หรือสถานศึกษาในเขตอำเภอ เพื่อให้การจัดการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมภายในเขตอำเภอดำเนินไปได้ด้วยดีและมีเอกภาพ

3.2 ได้รับมอบหมายให้เป็นอนุกรรมการพัฒนาชนบท ของกระทรวงศึกษาราชการในระดับอำเภอ

3.3 ได้รับมอบหมายให้เป็นประธาน อ.ท.ป. ของกระทรวงศึกษาราชการ

3.4 ได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการประสานประโยชน์การใช้ทรัพยากรร่วมกัน

3.5 ได้รับมอบหมายให้จัดงานวันเด็กประจำปี

บทบาทของศึกษาราชการอำเภอที่เกี่ยวกับกิจการพระศาสนา จากพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาราชการ พ.ศ. 2535 ที่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักงานศึกษาราชการอำเภอไว้แล้ว และศึกษาราชการอำเภอเป็นหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ เป็นผู้ปกครองมีอำนาจบังคับบัญชารับผิดชอบสำนักงานศึกษาราชการอำเภอ ตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ดังนั้น ศึกษาราชการอำเภอจึงมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการพระศาสนา ดังนี้

1. ทำแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมของอำเภอ และแผนปฏิบัติการ
2. จัดทำข้อมูลทางการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม
3. ประสานงานและส่งเสริมการดำเนินงานด้านการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม
4. ปฏิบัติราชการตามกฎหมาย ระเบียบ หรือที่ได้รับมอบหมายที่เกี่ยวกับการศาสนา

ได้แก่

4.1 ระเบียบองค์การศึกษาว่าด้วยการจัดการศาสนศึกษา พุทธศักราช 2494 ลักษณะ 2 การจัดตั้งและขุบเลิกสำนักศาสนศึกษา ศึกษาราชการอำเภอและศึกษาราชการจังหวัดมีหน้าที่ควบคุมตรวจตรา ชี้แจง แนะนำช่วยเหลือให้การศาสนศึกษาในสำนักนั้นๆ ดำเนินไปโดยระเบียบเรียบร้อย

4.2 ตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ และหนังสือกระทรวงศึกษาราชการที่ ศร 18422/2502 ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2502 เรื่องมอบอำนาจหน้าที่ราชการกรมการศาสนา และหนังสือกรมการศาสนาที่ ศร 0408/8211 ลงวันที่ 15 ธันวาคม 2507 เรื่องมอบอำนาจและหน้าที่ราชการ

ของกรมการศาสนา โดยให้ศึกษาธิการอำเภอเป็นผู้บริหารงานของกรมการศาสนา ในฐานะเป็น กรมในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

4.3 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ พ.ศ. 2535 ข้อ 5 และข้อ 13 การตั้งโรงเรียน การขอแต่งตั้งครูใหญ่ ครูผู้สอน ให้เสนอเรื่อง ผ่านการพิจารณาของศึกษาธิการอำเภอ

4.4 หนังสือกรมการศาสนาที่ ศร 0406/4413 ลงวันที่ 22 เมษายน 2524 ให้ ศึกษาธิการอำเภอสอดส่องและดูแลการเผยแผ่ศาสนาของชาวต่างประเทศ

4.5 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องโรงเรียนราษฎร์ของวัด พ.ศ. 2484 ข้อ 3 การจัดการโรงเรียน ให้ศึกษาธิการอำเภอในท้องที่ซึ่งโรงเรียนนั้นตั้งอยู่ เป็นกรรมการโดย ตำแหน่ง

4.6 เป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการสร้างวัด ตั้งวัด รวมวัด ย้ายวัด ขุดลอกวัด การขอพระราชทานวิสุงคามสีมาตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 1 (พ.ศ.2507) ออกตามความในพระราช บัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

4.7 เป็นคณะกรรมการจังหวัดตามระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์อบรมเด็ก ก่อนเกณฑ์ในวัด พ.ศ. 2537 ข้อ 22

4.8 เป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการจดทะเบียนการจัดตั้ง ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ ตามระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2534

แผนอัตรากำลัง 3 ปี รอบที่ 4 (ปีงบประมาณ 2539 - 2541) ของสำนักงานปลัด กระทรวงศึกษาธิการ จำแนกลักษณะปริมาณงานของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอมีงานที่เกี่ยวข้อง กับกิจการพระพุทธศาสนา ดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2539: 13)

1. งานขออนุญาตสร้างวัด ตั้งวัด รวมวัด ย้ายวัด ขุดลอกวัด ขกวัดร้างเป็นวัด มีพระสงฆ์
2. งานขอพระราชทานวิสุงคามสีมา
3. งานออกหลักฐานหนังสือสำคัญเกี่ยวกับที่ดินของวัดและวัดร้าง
4. งานการดูแลและจัดประโยชน์แทนวัด
5. งานการขอรับเงินอุดหนุนบูรณะวัด
6. งานจัดทำทะเบียนและการแต่งตั้งไวยาวัจกร
7. งานนิคมวัด
8. งานจัดทำนิติกรรมสัญญาเกี่ยวกับที่ดิน
9. งานจัดทำทะเบียนวัด วัดร้าง ศาสนสถาน

10. งานจัดทำแผนที่ตั้งวัด
11. งานจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและเผยแผ่หลักธรรมและศีลธรรม
12. งานจัดตั้งและส่งเสริมโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์
13. งานพัฒนาวัด ให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน
14. งานจัดตั้งและส่งเสริมหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.)
15. งานสนับสนุนหน่วยพุทธมามกะผู้เยาว์
16. งานส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ธรรมและบาลี
17. งานส่งเสริมสนับสนุนงานพระธรรมทูต
18. งานสนับสนุนกิจกรรมของพุทธสมาคมและยุวพุทธิกสมาคม
19. งานส่งเสริมการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนและการอุปสมบทหมู่
20. งานสนับสนุนวัดพัฒนาตัวอย่าง
21. งานประสานการจัดทำแผนพัฒนาวัด
22. งานสนับสนุนการปฏิบัติงานของสำนักงานเจ้าคณะอำเภอ
23. งานวิเคราะห์สภาพทางการศาสนาและการพัฒนาธรรม
24. งานกำหนดแนวทางพัฒนาศาสนา และการพัฒนาธรรมให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด
25. งานประเมินมาตรฐานทางการศาสนาและการพัฒนาธรรมอำเภอ
26. งานประเมินคุณภาพทางการศาสนาและการพัฒนาธรรม
27. งานนิเทศแนะนำการบริหารการศาสนาและการพัฒนาธรรม
28. งานพัฒนาหลักสูตรการอบรมการเผยแผ่หลักธรรม กุศลธรรมและจริยธรรม
29. งานสัมมนาผู้บริหารการเผยแผ่อบรมทางศาสนาและการพัฒนาธรรม
30. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การศาสนา และการพัฒนาธรรม
31. งานสำรวจรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลสถิติทางการศึกษา การศาสนาและการพัฒนาธรรม
32. งานประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำดัชนีทางการศึกษา การศาสนาและการพัฒนาธรรม
33. งานแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและการพัฒนาธรรมประจำปีของอำเภอ
34. งานแผนปฏิบัติการประจำปีด้านการศึกษา การศาสนา และการพัฒนาธรรมของอำเภอ
35. งานจัดกิจกรรมสนับสนุนการปฏิบัติงานของฝ่ายสังคมการศึกษา การศาสนา และการพัฒนาธรรม ในคณะกรรมการสภาตำบลและคณะกรรมการหมู่บ้าน

36. งานจัดตั้งกลุ่มสนับสนุนการพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม
ในชนบท

37. งานส่งเสริมการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมแก่ชาวเขาและชนกลุ่มน้อย

กรมการศาสนาขออำนาจให้สำนักงานศึกษาธิการอำเภอดำเนินการศึกษา
พร้อมทั้งให้รายงานผลการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ ซึ่งกำหนดในคู่มือการปฏิบัติงานด้าน
ศาสนาของกรมการศาสนา ดังนี้ (กรมการศาสนา, น.ป.ป.: 14-15)

ด้านการประสานงาน ประสานงานกับคณะสงฆ์อำเภอ ในการดำเนินงานด้านศาสนา
ด้านการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ แผนงาน โครงการ ให้ดำเนินการตามโครงสร้าง
แผนพัฒนาการศาสนาของกรมการศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับแผนงบประมาณของสำนัก
งบประมาณและแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ
ด้านการติดตามประเมินผลและรายงาน ให้ดำเนินการประเมินโครงการของกรม
การศาสนาในส่วนที่สำนักงานศึกษาธิการอำเภอดำเนินการ ดังนี้

งาน/โครงการที่สนองนโยบายรัฐบาล

1. โครงการศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด
2. โครงการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ
3. โครงการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี
4. โครงการพัฒนาวัดเป็นอุทยานการศึกษาในรูปแบบต่างๆ
5. โครงการส่งเสริมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
6. โครงการพัฒนาการศึกษาสงฆ์

งาน/โครงการตามแผนงานโครงการปกติของกรมการศาสนา

1. งานบูรณะและพัฒนาวัด

1.1 การบูรณะวัด

1.2 การจัดตั้งวัด สร้างวัด ข้ายวัด ฼บวัด รมวัด ขอรับพระราชทาน
วิสุงคามสีมา ขอยกวัดร้างเป็นวัดมีพระสงฆ์ ขอยกวัดราษฎร์เป็น
พระอารามหลวง

1.3 การพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนและอุทยานการศึกษา

2. งานพัฒนาการศาสนศึกษา

2.1 สนับสนุนด้านอุปกรณ์แก่โรงเรียนทุกประเภท ที่จัดการศึกษาแก่
ภิกษุสามเณร

- 2.2 การอบรมครูผู้สอน และผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก
สามัญศึกษา
 - 2.3 สนับสนุนพระนิสิต นักศึกษา
 - 2.4 การนิเทศการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
 3. งานบริหารของพระสังฆาธิการ
 - 3.1 การถวายความรู้พระสังฆาธิการ
 4. งานส่งเสริมเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 - 4.1 การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะ
 - 4.2 การสนับสนุนสถานศึกษาจัดจริยศึกษาดีเด่น
 - 4.3 การส่งเสริมหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปค.)
 - 4.4 การสนับสนุนงานพระธรรมทูต
 - 4.5 การส่งเสริมพระจริยานิเทศก์
 5. งานดูแลรักษาและปรับปรุงการจัดประโชชน์ศาสนสมบัติ
 - 5.1 ศาสนสมบัติกลาง
 - 5.2 ศาสนสมบัติของวัด
 6. งานส่งเสริมพระราชาคณะ
 - 6.1 การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
 - 6.2 การให้การช่วยเหลือกิจการคณะสงฆ์
 - 6.3 การกราบทูลเชิญสมเด็จพระสังฆราช
 7. งานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของประชาชน
 - 7.1 การอบรมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน ครู และผู้บริหาร โรงเรียน
- ด้านการประชุมให้ดำเนินการโครงการประชุมถวายความรู้พระสังฆาธิการระดับ
เจ้าอาวาส ตำบล อำเภอ และจังหวัด

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ทำการประเมินการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่
ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดและสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ คู่มือการประเมินการบริหาร
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ได้กำหนดเรื่องที่จะประเมิน งานที่ประเมิน
ราชการประเมิน และเกณฑ์การประเมินตามอำนาจหน้าที่ในแต่ละด้านรวม 5 ด้าน ส่วนที่เกี่ยวข้อง
กับศาสนามี 4 ด้าน ดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2540: 21-39)

ด้านประสานและจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมของ จังหวัดและแผนปฏิบัติการ รวมทั้งจัดลำดับความสำคัญของแผนงานโครงการ การตั้งและจัดสรร งบประมาณประจำปี ให้สอดคล้องกับแผนแม่บทของกระทรวง และแผนจังหวัดตลอดจนกำกับ เร่งรัด ติดตาม ประเมินผล

เรื่องที่ประเมิน มี 4 เรื่อง ในส่วนที่เกี่ยวกับพระศาสนา มี 2 เรื่อง

1. งานแผนงานและงบประมาณ งานที่ประเมินมี 3 งาน ได้แก่

1.1 การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมระยะ 5 ปี มีรายการประเมิน 5 รายการ ดังนี้

- 1.1.1 มีการแต่งตั้งคณะทำงานจากทุกสังกัด และประชุมดำเนินการ จัดทำแผน
- 1.1.2 มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม
- 1.1.3 มีการจัดทำร่างแผนพัฒนาเสนอ ศทว.จ./ศทว.อ. พิจารณา ให้ความเห็นชอบ
- 1.1.4 มีแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมระยะ 5 ปี แบบบูรณาการ
- 1.1.5 โครงการ/กิจกรรมตามแผนพัฒนาสอดคล้องกับปัญหาและ ความต้องการ

1.2 การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมประจำปี มีรายการประเมิน 5 รายการ ดังนี้

- 1.2.1 มีการแต่งตั้งคณะทำงานจากทุกสังกัด และประชุมดำเนินการจัด ทำแผน
- 1.2.2 มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และปัญหาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม
- 1.2.3 มีการจัดทำร่างแผนพัฒนาเสนอ ศทว.จ./ศทว.อ. พิจารณา ให้ความเห็นชอบ
- 1.2.4 มีแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมระยะ 5 ปี แบบบูรณาการ
- 1.2.5 โครงการ/กิจกรรมตามแผนพัฒนาสอดคล้องกับปัญหาและ ความต้องการ

1.3 การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัด/อำเภอ มีรายการประเมิน 5 รายการดังนี้

- 1.3.1 มีการแต่งตั้งคณะทำงานและประชุมดำเนินการจัดทำแผน
- 1.3.2 มีการศึกษาวิเคราะห์แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมประจำปี และงบประมาณที่ได้รับจัดสรร
- 1.3.3 ประสานจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกัน
- 1.3.4 จัดทำแผนปฏิบัติการเสนอผู้มีอำนาจเพื่อให้พิจารณาเห็นชอบ
- 1.3.5 มีการดำเนินงานตรงตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผน

2. ศูนย์ข้อมูลทางการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม งานที่ประเมินมี 2 งาน ได้แก่

2.1 การจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศ มีรายการประเมิน 5 รายการ ดังนี้

- 2.1.1 มีการศึกษาวิเคราะห์กำหนดดัชนีข้อมูลทางการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม
- 2.1.2 มีการกำหนดเครือข่าย/แหล่งข้อมูล
- 2.1.3 สร้างเครื่องมือหรือจัดให้มีเครื่องมือ สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.1.4 รวบรวมและประมวลผลข้อมูลจัดเป็นหมวดหมู่เชื่อถือได้ และเป็นปัจจุบัน
- 2.1.5 จัดทำสารสนเทศทาง ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อใช้ประโยชน์ทางการบริหาร

2.2 การบริการเผยแพร่ข้อมูล มีรายการประเมิน 5 รายการ ดังนี้

- 2.2.1 มีการจัดทำบัญชีผู้ใช้บริการข้อมูล
- 2.2.2 จัดบริการข้อมูลสารสนเทศแก่หน่วยงานได้อย่างรวดเร็ว
- 2.2.3 จัดทำเอกสารเผยแพร่ ได้แก่ แผ่นพับ ป้ายนิเทศ สถิติการศึกษา
- 2.2.4 พัฒนาระบบบริการและเผยแพร่ข้อมูลโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี
- 2.2.5 มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบให้บริการและเผยแพร่ข้อมูล

ด้านประสานและส่งเสริมการดำเนินงานด้านการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม รวมทั้งส่งเสริมและควบคุมมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงภายในจังหวัด ตลอดจนดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมของอำเภอ

เรื่องที่ประเมิน มี 5 เรื่อง ในส่วนที่เกี่ยวกับพระศาสนา มี 1 เรื่อง

1. การส่งเสริมการดำเนินงานด้านศาสนา งานที่ประเมินมี 5 งาน ได้แก่

1.1 การประสานงานและส่งเสริมการบริหารงานขององค์กรด้านศาสนามีรายการประเมิน 5 รายการ ดังนี้

1.1.1 ประสานให้มีการประชุมคณะกรรมการขององค์กรทางศาสนา

1.1.2 จัดทำคู่มือปฏิบัติงานขององค์กรด้านศาสนา

1.1.3 ให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือให้มีการดำเนินงานตามบทบาทขององค์กรทางศาสนา

1.1.4 ดำเนินการให้องค์กรทางศาสนาจัดทำแผนพัฒนาศาสนาและแผนปฏิบัติการประจำปี

1.1.5 ให้การอุปถัมภ์ในการดำเนินงานขององค์กรทางศาสนา

1.2 พัฒนาคณะกรทางศาสนา มีรายการประเมิน 5 รายการ ดังนี้

1.2.1 มีการถวายความรู้แก่พระสงฆ์

1.2.2 มีการจัดประชุมสัมมนาวิชาวัจรหรือบุคลากรทางศาสนา

1.2.3 มีการสนับสนุนการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ เช่น การจัดสื่อการเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน เป็นต้น

1.2.4 การนิเทศ ติดตามเกี่ยวกับการศึกษาของคณะสงฆ์

1.2.5 มีการประเมินและรายงานเกี่ยวกับการศึกษาของคณะสงฆ์

1.3 การพัฒนาศาสนสถาน มีรายการประเมิน 5 รายการ ดังนี้

1.3.1 จัดให้มีการประชุมและจัดทำแผนการพัฒนาศาสนสถาน

1.3.2 มีการจัดทำเกณฑ์การพัฒนาศาสนสถาน

1.3.3 มีการประสานงาน และให้ความช่วยเหลือการพัฒนาศาสนสถานให้เป็นไปตามเกณฑ์

1.3.4 มีการประสานการใช้เงินอุดหนุนบูรณะวัดให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

1.3.5 มีการประเมินและยกย่องประกาศเกียรติคุณศาสนสถานพัฒนา

1.4 การดำเนินงานและการส่งเสริมการเผยแพร่ศาสนา มีรายการประเมิน 5

รายการดังนี้

1.4.1 มีการจัดกิจกรรมทางศาสนาในโอกาสสำคัญ จัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา

- 1.4.2 มีการจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ และประชาชน
- 1.4.3 มีการจัดประกวดกิจกรรมทางศาสนา เช่น การประกวดสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ เป็นต้น
- 1.4.4 มีการประสานและร่วมมือกับหน่วยงานทางการศึกษา ศาสนา จัดกิจกรรมเผยแพร่ศาสนา
- 1.4.5 มีการอุปถัมภ์งานเผยแพร่ศาสนาของสงฆ์ และศาสนาอื่น เช่น โครงการพระธรรมทูต อปต. เป็นต้น
- 1.5 การศึกษาวิจัยด้านศาสนา มีรายการประเมิน 5 รายการ ดังนี้
 - 1.5.1 มีการพัฒนาระบบข้อมูลทางศาสนาเป็นปัจจุบัน
 - 1.5.2 มีการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาทางด้านศาสนา
 - 1.5.3 มีการศึกษาวิจัยปัญหาทางด้านศาสนา
 - 1.5.4 มีการรวบรวมสังเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยทางศาสนาเพื่อพัฒนาการดำเนินการ
 - 1.5.5 มีการเผยแพร่ข้อมูลและผลงานวิจัย

ด้านปฏิบัติราชการของกระทรวง ซึ่งมีได้กำหนดเป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานใดในจังหวัดโดยเฉพาะ เรื่องที่ประเมิน มี 3 เรื่อง ในส่วนที่เกี่ยวกับพระศาสนามี 1 เรื่อง คืองานบริการและประชาสัมพันธ์

- 1. การประชาสัมพันธ์ มีรายการประเมิน 5 รายการ ดังนี้
 - 1.1 จัดให้มีแผนการประชาสัมพันธ์ประจำปี
 - 1.2 จัดให้มีแผนภูมิแสดงการแบ่งงานตามโครงสร้าง พร้อมทั้งรูปถ่าย ชื่อ และตำแหน่งของบุคลากรในสำนักงาน
 - 1.3 จัดให้มีแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ติดประกาศข่าวสารการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม
 - 1.4 จัดให้มีผู้ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของสำนักงาน
 - 1.5 มีการจัดทำเอกสาร จดหมายข่าว หรือสื่ออื่นๆ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมประเภทใดประเภทหนึ่งอย่างน้อย 3 ฉบับต่อปี

ด้านปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การพระศาสนา หรือที่ได้รับมอบหมายเรื่องที่มีประณิน มี 1 เรื่อง ได้แก่ การจัดกิจกรรมทาง ศาสนา และวัฒนธรรมของหน่วยงานอื่นหรือสถานศึกษา

จากการศึกษาลักษณะงานในหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภอที่เกี่ยวกับพระศาสนาตามที่ กล่าวมานั้น พบว่าลักษณะงานมีความคล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันอยู่บ้างตามที่มาแห่งอำนาจ หน้าที่นั้นๆ เช่นงานที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา จะมีขอบข่ายกว้างขวางครอบคลุมงาน ของกระทรวงในเขตอำเภอ งานที่กำหนดโดยระเบียบ คำสั่ง จะเป็นงานเฉพาะของเรื่องนั้นๆ งาน ที่กำหนดตามแผนอัตรากำลัง 3 ปีรอบที่ 4 (ปีงบประมาณ 2539-2541) และงานตามคู่มือการ ปฏิบัติงานด้านศาสนาของกรมการศาสนา เป็นงานย่อยมีความชัดเจนของแต่ละเรื่อง ส่วนงาน ตามคู่มือการประเมินการบริหารสำนักงานศึกษานิเทศก์อำเภอ สำนักงานศึกษานิเทศก์จังหวัด กำหนด เป็นกลุ่มงาน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ลักษณะงานตามบทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภอ และ ประมวลลักษณะงานได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. การส่งเสริมงานศาสนศึกษา ได้แก่ งานที่พระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์จัดให้ พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ได้รับการศึกษา เช่น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ แผนกธรรม - บาลี ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การถวายความรู้พระสังฆาธิการและโยชารังการ
2. การส่งเสริมงานพัฒนาศาสนสถานเป็นงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ และศาสนสมบัติ ของวัด ได้แก่ การพัฒนาวัด การอุทิศก่อนก่อสร้างปฏิสังขรณ์ศาสนานะ การดูแลรักษาและ จัดการศาสนสมบัติของวัด
3. การส่งเสริมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการเผยแผ่พระศาสนาโดยคณะสงฆ์ และการเผยแผ่โดยคฤหัสถ์ที่กระทำในนามของสมาคม ธรรม ได้แก่ งานพระธรรมทูต หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนและอุปสมบทหมู่ กิจกรรม เผยแพร่หลักธรรมศีลธรรม การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา งานพุทธมามกะและยวพุทธสิกสมาคม
4. การประสานและส่งเสริมการดำเนินงานพระศาสนา เป็นงานที่เกี่ยวกับการถวาย ความอุปถัมภ์และช่วยดำเนินการตามที่เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์แต่ละระดับตลอดจนเจ้าอาวาสขอ ความช่วยเหลือ เพื่อให้การปกครองและการบริหารงานพระศาสนาเป็นไปด้วยดี เช่น การจัดทำ แผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการของวัด การจัดทำข้อมูลทางศาสนา การกำกับติดตามและประเมิน ผล การนิเทศ การประชาสัมพันธ์พันธกิจงานพระศาสนา งานนิเทศ และงานทะเบียนต่างๆ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ลักษณะงานทั้ง 4 กลุ่มดังกล่าวนี้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งงาน 4 กลุ่มนี้จะสอดคล้องกับงานในอำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการ 6 งาน ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป

พระสังฆาธิการ

1. ความหมายของพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการเป็นตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ คำว่า พระสังฆาธิการ ในที่นี้หมายถึง พระภิกษุที่ทำหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ ตำแหน่งพระสังฆาธิการในส่วนภูมิภาคมี 5 ชั้น 11 ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคตามกฎหมายเดรตมาคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 แบ่งเขตการปกครองตามชั้นเป็น ภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล โดยมีพระสังฆาธิการระดับภาคได้แก่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค ระดับจังหวัดได้แก่ เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ระดับอำเภอได้แก่เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ระดับตำบลได้แก่เจ้าคณะตำบล เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ในเขตของตน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้คำจำกัดความว่า พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล ซึ่งมีหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตของตน

พระเทพสุวรรณโมลี (2537: 75) กล่าวว่า ในวัดหนึ่งๆมีเจ้าอาวาสรูปหนึ่งเป็นผู้ปกครอง ตำแหน่งเจ้าอาวาสอยู่ในฐานะเป็นที่ฐานของพระสังฆาธิการทุกตำแหน่ง พระสังฆาธิการระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบลจะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสด้วย ฉะนั้น พระสังฆาธิการดังกล่าวนอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ ทั้งในเขตการปกครองของตนตามตำแหน่งแล้ว ยังปกครองพระภิกษุสามเณรภายในวัดที่ตนเองเป็นเจ้าอาวาสอีกด้วย หน้าที่ของเจ้าอาวาสซึ่งกำหนดตามมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีดังนี้

- 1) บำรุงรักษาวัดจัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- 2) ปกครองและสอดคล้องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือที่พำนักอาศัยอยู่ในวัด

ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

- 3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
- 4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

2. การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ แต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคมและกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2535) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการต้องมีคุณสมบัติทั่วไป ดังนี้

- 1.) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
- 2.) มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง
- 3.) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
- 4.) เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
- 5.) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ ไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
- 6.) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษ ในอธิการที่พึงรังเกียจมาก่อน
- 7.) ไม่เคยถูกถอดถอนหรือปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

ในการแต่งตั้งพระสังฆาธิการตั้งแต่ระดับเจ้าคณะจังหวัดจนถึงระดับเจ้าคณะตำบล กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2535) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ กำหนดไว้ดังนี้

เจ้าคณะจังหวัด เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติ เสนอเจ้าคณะใหญ่พิจารณาเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งคือ

- 1.) มีพรรษาพื้น 10 กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ
- 2.) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่าสองปี หรือ
- 3.) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่าสี่ปี หรือ
- 4.) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชกณะรั้งสามัญ หรือเป็นคณาจารย์ชั้นโทขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า 6 ประโยค

เจ้าคณะอำเภอ เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติ เสนอเจ้าคณะภาคพิจารณาเพื่อแต่งตั้งโดยขอมติของเจ้าคณะใหญ่ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งคือ

- 1.) มีพรรษาพื้น 10 กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ
- 2.) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอที่นั้นมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสองปี หรือ
- 3.) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลในอำเภอที่นั้นมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสี่ปี หรือ
- 4.) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตรหรือเป็นคณาจารย์ชั้นตรีขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า 4 ประโยค

เจ้าคณะตำบล เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติเสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบล ต้องมีคุณสมบัติ โดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งคือ

- 1.) มีพรรษาพื้น 5 กับมีสำนักอยู่ในเขตอำเภอที่นั้น และ
- 2.) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลที่นั้นมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสองปี หรือ
- 3.) ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในตำบลที่นั้นมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสี่ปี หรือ
- 4.) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือเป็นคณาจารย์ หรือเป็นเปรียญธรรมหรือเป็นนักธรรมชั้นเอก

3. การพ้นจากตำแหน่งของพระสังฆาธิการ พระสังฆาธิการย่อมพ้นจากตำแหน่งหน้าที่เมื่อ

- 1.) ถึงมรณภาพ
- 2.) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
- 3.) ลาออก
- 4.) ย้ายสำนักที่อยู่ไปนอกเขตอำนาจหน้าที่
- 5.) ขกเป็นกิตติมศักดิ์
- 6.) รับตำแหน่งหน้าที่สูงขึ้น หรือเป็นที่ปรึกษา
- 7.) ให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่
- 8.) ถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่
- 9.) ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

4. อำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการ พระสังฆาธิการชั้นจังหวัด อำเภอ และตำบล มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายตราพระราชบัญญัติฉบับที่ 15 (พ.ศ.2535) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ดังนี้

เจ้าคณะจังหวัด (รวมทั้งเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร) เจ้าคณะอำเภอ (รวมทั้งเจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานคร) เจ้าคณะตำบล (รวมทั้งเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานคร) เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขต จังหวัด อำเภอ และตำบลของตนตามชั้นตามลำดับอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตของตนให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยชั้นรองลงไป แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะชั้นรองลงไปให้เป็นไปโดยชอบ ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะ เจ้าอาวาส ตลอดจนพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชา หรืออยู่ในเขตปกครองของตน และตรวจตราชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

การส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา

คณะสงฆ์ไทยเป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งของชาติ มีสมเด็จพระสังฆราชสถลมหาสังฆปริณายกทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคม ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์และบริหารกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนา ตามพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีเจ้าคณะพระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาในส่วนภูมิภาค หน้าที่และงานของคณะสงฆ์ไทยคือ ดำเนินงานด้านศาสนาปกครองพระภิกษุสามเณรให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม จัดการศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ เผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อความรู้ความเข้าใจ และประโยชน์สุขของประชาชน จัดการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์แก่ประชาชนตามหน้าที่ของสถาบันศาสนาในสังคม ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 15 (พ.ศ.2535) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะ ข้อ 10, ข้อ 15, ข้อ 20, และข้อ 25

กิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาหรืออาจเรียกว่า กิจการพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นการกิจของคณะสงฆ์จึงได้แก่ งานปกครองคณะสงฆ์ งานการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา กรมการศาสนา (2535: 123) กล่าวว่า กิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาได้แก่ การดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม การดำเนินงาน

1). ด้านการปกครอง ได้แก่ คำนินการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม คำนินการเกี่ยวกับพระภิกษุสามเณรในอำเภอ ที่มีอาจารย์ไม่สมควรหรือผู้ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ระเบียบ คำสั่งของคณะสงฆ์ ตลอดจนประพฤติผิดจารีตประเพณี หรือธรรมเนียมปฏิบัติที่คณะสงฆ์ได้ยึดถือปฏิบัติมา คำนินการอื่นๆด้านการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อความเลื่อมใสศรัทธาและความมั่นคงของคณะสงฆ์ส่วนรวม

2). ด้านการศึกษา ได้แก่ คำนินการศึกษาของพระภิกษุสามเณรในอำเภอ ทั้งการศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆอันควรแก่สมณะ ให้มีความรู้ที่จะประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้องและสามารถให้การแนะนำสั่งสอนและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในฐานะศาสนทายาทได้อย่างแท้จริง คำนินการและส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรในอำเภอ ได้จัดการศึกษาและให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือแก่เด็ก เยาวชน และประชาชน เพื่อให้สามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข คำนินการอื่นๆด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ เพื่อส่งเสริมบุคลากรทางศาสนาให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

3). ด้านการเผยแผ่ ได้แก่ คำนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอเพื่อให้ประชาชนได้เข้าใจ และน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อความสงบสุข และสร้างสรรคพัฒนา บ้านเมือง คำนินการให้มีการแนะนำสั่งสอนและการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุสามเณรในอำเภอ ทั้งในด้านคันถธุระและปัสตนาธุระให้เป็นไปตามรูปแบบ และวิธีการที่สอดคล้องกับหลักการในพระไตรปิฎก พร้อมทั้งคำนินการอื่นใดเพื่อให้วัดเป็นแหล่งปฏิบัติธรรมในอำเภอนั้นๆ คำนินการอื่น ๆ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอ เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจถูกต้องในหลักธรรมคำสั่งสอน นำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองดีของชาติ

4). ด้านสาธารณูปการ ได้แก่ คำนินการให้วัดวาอารามทั้งอำเภอในเขตปกครองเป็นวัดโดยสมบูรณ์ เป็นศูนย์รวมน้ำใจ เป็นที่ทำบุญบ้นที่อุทิศ เป็นที่ปฏิบัติธรรม และเป็นที่ทำกิจกรรมสังคัมร่วมกันของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น หรือชุมชนในเขตปกครองอำเภอ ตลอดจนเป็นศูนย์วัฒนธรรมและเป็นที่ยุติธรรมและอนุรักษโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุของสังคัม นั้นๆ คำนินการเพื่อให้วัดและพระภิกษุสามเณรส่งเสริมวัฒนธรรม และอนุรักษสภาพแวดล้อมในอำเภอ คำนินการให้วัด พระภิกษุสามเณรในอำเภอได้สงเคราะห์เด็กเยาวชนและประชาชนทางด้านจิตใจ และทางวัตถุที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและสมณวิสัย คำนินการอื่นๆด้านสาธารณูปการเพื่อให้วัด พระภิกษุสามเณรในอำเภอได้พัฒนาปรับปรุงวัดวาอารามให้เป็นวัดที่สมบูรณ์และมีบทบาทในการช่วยพัฒนาท้องถิ่น

กิจการพระพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรี

จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดในภาคกลาง มีพื้นที่ 5,358.01 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองเป็น 10 อำเภอ 110 ตำบล 925 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 840,512 คน ซึ่งส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ มีจำนวน 834,497 คน คิดเป็นร้อยละ 99.32 (กรมการศาสนา, 2538: 5) เมื่อพิจารณาตามเขตการปกครองทางคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งของภาค 14 มีวัดจำนวน 484 วัด เป็นสำนักสงฆ์ 94 แห่ง วิสุทคามสีมา 390 แห่ง จำนวนภิกษุ สามเณร ซี คิษย์วัด จากข้อมูลของกรมการศาสนา ปี 2538 มีดังนี้

ภิกษุในพรรษา	6,909	รูป
ภิกษุนอกพรรษา	4,922	รูป
สามเณรในพรรษา	983	รูป
สามเณรนอกพรรษา	897	รูป
ซี	494	คน
คิษย์วัด	1,436	คน

สำหรับข้อมูลด้านศาสนศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี มีสถานศึกษาในรูปแบบต่างๆ และบุคลากรทางศาสนา ได้แก่ ตำหนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม - บาติ 321 แห่ง นักเรียน 16,535 รูป โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 1 แห่ง นักเรียน 282 รูป ครู 23 รูป/คน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 4 แห่ง นักเรียน 1,189 คน ครู 38 รูป/คน ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด 16 แห่ง เด็ก 163 คน ที่เลี้ยง 27 คน หน่วยอบรมประชาชน ประจำตำบล (อ.ป.ต.) 101 แห่ง (คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี, 2537: 78-134)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชาเลื่อง วุฒิจันทร์ (2526: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจการคณะสงฆ์ และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ พบปัญหาในการดำเนินงานกิจการพระศาสนาของทางราชการประการหนึ่งคือ ทางราชการและส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการทำนุบำรุง ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและอุปถัมภ์พระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ไม่ทราบ ไม่เข้าใจ และไม่สามารรถทำนุ บำรุง ส่งเสริมและอุปถัมภ์พระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ให้สามารถดำเนินงานกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาตามพระธรรมวินัย กฎหมาย และระเบียบประเพณีไทยให้เกิดประโยชน์ทางด้านความมั่นคง แห่งพระพุทธศาสนาและสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเสนอแนะว่า ควรให้ศึกษาธิการอำเภอตรวจสอบความอุปถัมภ์และรับสนองงานคณะสงฆ์

เป็นเจ้าหน้าที่ให้เจ้าคณะอำเภอ ในการติดต่อประสานงานการปกครอง และบริหารการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา

เสรี สุวิไชย (2534: 66-77) ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะการประสานงานทางการศาสนา ของศึกษานิเทศก์อำเภอตามทัศนะของเจ้าอาวาสในจังหวัดพะเยา พบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอมีการประสานงานทางการศาสนาอยู่ในระดับน้อยทุกด้านเรียงตามลำดับคือ การประสานด้านบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านวิธีการปฏิบัติงาน และด้านวัสดุ ปัญหาอุปสรรคในการประสานงานคือ ศึกษานิเทศก์อำเภอไม่เข้าร่วมประชุมกับคณะสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ มีงานที่ต้องปฏิบัติหลายประการ มีอิศรากำลังเจ้าหน้าที่น้อย มีงบประมาณจำนวนน้อย ไม่ชี้แจงเรื่องงบประมาณกับเจ้าอาวาส โดยตรง ไม่มีวัสดุบางประเภทและวัสดุที่มีอยู่ไม่เพียงพอ ติดต่อกับเจ้าอาวาสไม่ทั่วถึง ขาดการติดตามผลและขาดการประสานงานอย่างต่อเนื่อง

บุญส่ง เนาวรัตน์ (2536: 81-82) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของ ศึกษานิเทศก์อำเภอในเขตการศึกษา 12 พบว่า ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศึกษานิเทศก์อำเภอมีความเห็นว่าศึกษานิเทศก์อำเภอปฏิบัติงานส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของวัดต่างๆในอำเภออยู่ในระดับมาก เพราะเป็นหน้าที่ที่ศึกษานิเทศก์อำเภอจะต้องรับผิดชอบ ส่วนผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เห็นว่าศึกษานิเทศก์อำเภอปฏิบัติงานส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของวัดต่างๆในอำเภออยู่ในระดับปานกลาง เพราะศึกษานิเทศก์อำเภอต้องรับผิดชอบโครงการต่างๆมาก แต่การประชาสัมพันธ์และการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีน้อย

เสริมปัญญา เทียมวัน (2534: 118-119) ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการ และกิจกรรมการศึกษาของศึกษานิเทศก์อำเภอตามทัศนะของศึกษานิเทศก์อำเภอ นักวิชาการศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 6 พบว่า ทัศนะของศึกษานิเทศก์อำเภอ เห็นว่าศึกษานิเทศก์อำเภอปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน การให้ความร่วมมือและประสานงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทางศาสนา ส่วนทัศนะของนักวิชาการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเห็นว่าศึกษานิเทศก์อำเภอปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน การให้ความร่วมมือและประสานงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทางศาสนา

ไครรัตน์ ติทธิกุล (2537: 71-72) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ภารกิจการบริหารงาน การศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมของศึกษานิเทศก์อำเภอในทัศนะของศึกษานิเทศก์อำเภอ

ในเขตการศึกษา 6 พบว่า งานด้านการศาสนา ศึกษาธิการอำเภอในเขตการศึกษา 6 มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยมีสาเหตุเนื่องมาจากพื้นความรู้ของบุคลากรไม่เหมาะสมกับคุณภาพของงานที่รับผิดชอบ ขาดการฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากรต้องปฏิบัติหน้าที่หลายอย่าง ทำให้ขาดเทคนิคและความชำนาญในหน้าที่อย่างแท้จริง การปฏิบัติงานด้านศาสนาเป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ ทักษะ และความชำนาญ

ศิริ ชำนิเกษตร (2537:136) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของศึกษาธิการอำเภอในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามทัศนะของนายอำเภอ ศึกษาธิการอำเภอ และหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอในเขตการศึกษา 6 พบว่า ศึกษาธิการอำเภอปฏิบัติงานน้อยในด้านการส่งเสริมกระตุ้นให้วัดจัดกิจกรรมทางศาสนา ทั้งนี้เป็นเพราะศึกษาธิการอำเภอยังไม่ทราบบทบาทที่ชัดเจน เกิดความสับสนในบทบาทที่กำลังปฏิบัติอยู่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย